

's-Gravenhage 1 oktober 1976

SLOTREDE W.DREES, VOORZITTER TWEEDE KAMERFRAKTIE DS'70
OP ZATERDAGMIDDAG 2 OKTOBER 1976 VOOR DE PARTIJRAAD VAN
DS'70, restaurant Engels te Rotterdam.

Mijnheer de Voorzitter, gasten, partijgenoten.

De zes vergaderingen van adviescommissies en partijraads-
leden hebben een rijke oogst geleverd aan commentaar op
het regeringsbeleid.

Ik zal enkele suggesties noemen omdat ze van onmiddellijk
belang zijn voor de a.s. Algemene politieke en financiële
beschouwingen of voor de behandeling van belangrijke
wetsontwerpen.

De laatste Troonrede en begroting van dit kabinet laten
zien dat het kabinet n i e t aan een oogst is toege-
komen. Datgene wat het aan principiële wijzigingen tot
stand had willen brengen wordt eerst thans voorgesteld,
of blijft zelfs geheel achterwege. De oogst blijft uit.
Intussen zijn de akkers verschroeid - onze economie is
grondig bedorven.

1. De buitenlandse politiek

Democratiëën hebben een neiging hun beleid te baseren op
naieve illusies. De dreiging waaraan de smalle rand der
democratiëën langs de Atlantische Oceaan bloot staat is
even groot als in de jaren dat Oost Europa door commu-
nisten werd bezet. De akkoorden van Helsinki maken geen
enkel verschil voor het gedrag van de Sovjet Unie zoals
wij aan de bij ons asyl verkrijgende Kortsnoi kunnen
merken, of aan de Berlijnse Muur. De koude oorlog is ver-
vangen door een Hete Vrede waarbij de acute conflicten
optreden op verre fronten zoals in Angola en bij terro-
ristische daden.

De dreiging is de laatste tien jaar op tweërlei wijs
toegenomen. Enerzijds is een aantal landen in de Derde
Wereld zeer agressief, hetgeen o.m. blijkt uit resoluties
in internationale lichamen, gericht tegen de e n i g e
democratie in het Midden Oosten - Israel - en vervolgens
tegen het Westen, bijv. door morele steun voor daden van
terreur. Anderzijds wordt in tal van landen een soort
Volksfront gepousseerd : samenwerking tussen democratische
partijen en communisten, waarvan Frankrijk een voorbeeld
is. Ondersteund door pacifisten en anarchisten wordt de
democratische staat van binnen uit aangevallen.
Wij hebben waardering voor het beleid van minister Van der
Stoel. Wij hebben wantrouwen tegen de eenzijdige illusio-
nistische houding van zijn partij !

Het illusionisme van de regering is gebleken uit het beleid inzake Suriname. We zitten met de gevolgen, een leeg gelopen land daar en 150 000 mensen hier die zich maar zeer ten dele "thuis" voelen. Goede opvang is nodig. Het is opvallend dat het kabinet bereid is een deel van de gelden welke bestemd waren voor ontwikkelingshulp voor hulp hier te lande te gebruiken. Zo wordt het falen van het beleid verhaald op èchte ontwikkelingshulp.

2. Defensie

Het kabinet heeft spoedig na zijn optreden een Defensie-nota ingediend met voorstellen voor de langere termijn. Die nota behelsde een op ongefundeerd optimisme gebaseerde inkrimping van onze inspanning. Sindsdien is verder gesnoeid op Defensie, thans door uitstel van noodzakelijke vernieuwingen.

Minister Vredeling piept in zijn jongste Memorie van Toelichting dat hij vindt dat het langzamerhand te gek wordt, maar hij aanvaardt het wel.

De Troonrede stelt dat Nederland "een alleszins redelijke bijdrage levert tot de bondgenootschappelijke verdediging". Onze bijdrage in geld, in verhouding tot het nationale inkomen is verder gedaald en ligt nu onder de 4%, minder dan één jaar groei van de nationale produktie.

Onze materiele bijdrage tot het bondgenootschap is afgenomen. Het is onjuist om te suggereren dat Nederland in de jaren zestig een hoge defensie inspanning zou hebben gehad of dat onze budgettaire problemen zouden worden veroorzaakt door defensie. Die uitgaven zijn al jaren stabiel of dalend, zijn relatief lager dan in onze veel armere jaren twintig jaar geleden.

De toekomst heeft geen stem, de toekomst wordt verwaarloosd. Dat geldt voor grondstoffen en bescherming van milieu, het geldt ook voor bescherming van de parlementaire democratieën.

Als die bescherming onvoldoende wordt heeft alle andere inspanning geen zin.

3. De werkloosheid

De internationale recessie van 1974 is goeddeels voorbij. In Nederland blijft de werkloosheid stijgen. Als men een deel van de WAO-trekkers erbij rekent is de werkloosheid ongeveer een half miljoen. Het beleid van het kabinet heeft gefaald. We zien dit op alle fronten : de bouw, de jeugdwerkloosheid, het bemiddelen van werklozen naar openstaande arbeidsplaatsen.

Van hoogovens tot aan de exploitatie van strandtenten komt men nog handen te kort.

Een oorzaak van onnodige werkloosheid is dat het onderwijs onvoldoende rekening houdt met hetgeen in de maatschappij van belang is ; zo is het technische onderwijs te weinig meer ingesteld op het vak dat men later hoopt uit te oefenen.

Het kabinet heeft zowel het klimaat om te ondernemen, om mensen in dienst te nemen, als het klimaat om te werken, om ander werk te zoeken, bedorven. Een maatschappij met vrijheid van arbeidskeuze berust mede op een element van beloning voor inspanning, voor omscholing, voor verhuizing, voor ander of onaangenamer werk. Het kabinet voert een beleid waarbij de marge tussen werken en niet-werken zo smal wordt, vaak nihil, dat wie eenmaal geen baan heeft soms weinig zin heeft ander werk te zoeken.

Ernstiger is nog dat de ondernemers geen perspectief meer zien bij inflatie en een voortdurende lastenstijging.

pleit voor een doelmatige aanpak van de werkloosheid zodat deze binnen twee jaar tot een aanvaardbaar peil van zeg 100 000 wordt teruggebracht. Daarvoor is het nodig om de inflatie te stoppen, om het vertrouwen in onze economie te herstellen, om het aanvaarden van ander werk aantrekkelijk te maken. Wij pleiten voor verruiming van het begrip passende arbeid voor wie zonder werk is en thans overheidsuitkeringen ontvangt. Wij menen dat evenzeer een ondernemer, die met overheidsgeld werkt, mede dient te werken aan het in dienst nemen van mensen die wellicht onervaren zijn - denk aan jonge werklozen - of lichte handicaps kennen. We moeten ervoor oppassen dat in deze economisch moeilijke jaren een verharding van onze maatschappij optreedt die vele jaren tot ellende zou leiden. Zo'n invoering van een begrip "passende arbeid verschaffen door ondernemers, of : passende werkgever" heeft zin. Het is echter onjuist om elke werkgever, ook wie werkt met eigen middelen en zo zijn hoofd boven water kan houden te dwingen andere mensen aan te nemen. Als iemand een winkel of een restaurant of wat ook begint dient hij diegenen aan te kunnen stellen die hij daarvoor capabel acht. Doet hij een beroep op overheidsmiddelen, dan ontstaat voor de overheid het recht om een tegenpres-tatie te vragen. Aan de werknemer in Nederland staat het vrij om elk soort werk te aanvaarden óf te weigeren. Pas als hij een beroep doet op financiële steun van de overheid, dus van anderen, ontstaat het aspect "passende arbeid".

4. De bouw

De bouw is zwaar getroffen, een binnenlandse bedrijfstak die sterk afhankelijk is van overheidsorders. De neergang is in de hand gewerkt door een ondoorzichtig huurbeleid en door voortdurende besnoeiing op overheids-investeringen. Het kabinet is royaal met inkomensoverdrachten en nieuwe subsidies, maar het snoeit op essentiële overheidstaken. DS'70 wijst op voor de hand liggende nuttige projecten, zoals de railverbinding naar Almere en Lelystad of de vaste oeververbinding Westerschelde. Voorts verlaging van de omzetbelasting op de bouw in plaats van loterijen en ingewikkelde subsidies. Dan het aanpakken van grote recreatie-projecten zoals Midden Delfland waar het kabinet veel te lang mee aarzelt. Minister Gruyters heeft bekend gemaakt dat de woningbouw in vijftien gemeenten achterblijft bij hetgeen mogelijk is en verwacht werd. Deze vijftien grote of vrij grote gemeenten worden in het algemeen bestuurd door de linkse drie regeringspartijen die kennelijk te weinig bestuurskracht hebben, te weinig durf of bekwaamheid, om voor voldoende woningbouw te zorgen en nu door een minister van hun kabinet openlijk op het matje worden geroepen.

5. Inkomensverdeling

Ons standpunt over redelijke inkomensverdeling is bekend. Wij staan een beleid voor dat ongerechtvaardigde verschillen waar mogelijk - de arbeidsmarkt en de banden met het buitenland stellen grenzen - terugdringt. Het kabinet heeft door de inflatie grote verschuiving teweeg gebracht ten nadele van gepensioneerden. Het kabinet heeft door het economische beleid vele bedrijven naar faillissement gebracht. Het is onzinnig om te denken dat een redelijke inkomensverdeling zou betekenen dat van het nationale inkomen vrijwel niets zou gaan naar rente, huur of winst van bedrijven. De grote onredelijkheden zitten binnen de salarissector, denk aan onzichtbare beloningselementen etc.,

Aan onredelijk hoge inkomens heeft het kabinet niets gedaan. Het heeft wel juist de gewone man, de havenarbeider, de lagere of middelbare ambtenaar getroffen zonder redelijk argument, en het heeft de positie van ondernemingen wanhopig moeilijk gemaakt.

6. Ondernemingsklimaat

Het kabinet beweert nu nog dat het de ondernemers zeer goed gaat en dat aandeel-houders onredelijk bevoorrecht zijn, vgl. de Memorie van Toelichting op de vermogensaanwasdeling. In feite zijn aandeelhouders veel slechter af dan beleggers in onroerend goed of dan mensen met gewoon, normaal redelijk goede pensioenen zoals welvaart-vaste pensioenen.

Thans wil het kabinet de investeringen stimuleren met een ingewikkeld stelsel van subsidies. Dit zal even vertragend werken als bijv. het huidige stelsel van "dynamische kostprijshuur". De bestaande regelingen, zoals de investeringsaftrek, werken veel eenvoudiger, deze faciliteiten zijn ook voor kleine ondernemingen te verkrijgen door toevoeging van één regel aan hun aangifte vennootschapsbelasting. Deze belastingreducties passen in het huidige objectieve stelsel, met beroep op de rechter. Het kabinet wil alles verschuiven naar subsidies door bewindslieden, een funeste concentratie van macht.

Uiteraard dienen regels gesteld te worden inzake beslag op ruimte of het lozen van verontreinigende stoffen e.d., de wetgeving wordt geleidelijk beter. Het is echter onjuist om daarboven tal van nieuwe regels vast te stellen. Het top-punt van dwaasheid wordt bereikt als gemeenten afzonderlijk regels gaan invoeren, zelfs inzake het beleid in het buitenland - denk aan de voorstellen tot boycot van de Amro-bank in sommige gemeenteraden of aan de bemoeienis van de gemeente Groningen met Chili. Terecht zei minister Van der Stoep dat boycot internationaal moet worden afgesproken, wat mij betreft mag het ook desnoods nationaal. Hoe kan men voorstander zijn van eenwording van Europa als men binnen Nederland nog per gemeente een eigen buitenlands beleid wil voeren ?

Vermogensaanwasdeling

Het kabinet stelt de vermogensaanwasdeling voor als compensatie voor de loonmatiging. Dit is een onzinnige koppeling. Ik ben het eens met Kok, voorzitter van de Federatie van de twee vakcentrales. De loonmatiging betekent een inkomens-stijging die ver uit gaat boven de toeneming van de produktie. Bovendien geldt die matiging slechts voor zes maanden terwijl het wetsontwerp inzake vermogensaanwasdeling voor tientallen jaren is bedoeld.

Het wetsontwerp is van alle kanten gekraakt, door belanghebbende en door neutrale deskundigen. Het is financieel onbelangrijk, na aftrek van administratiekosten resteert niets of vrijwel niets. Het plan is administratief even onuitvoerbaar als 20 jaar geleden het Grootboek Woningverbetering. Er is in Nederland grote sympathie voor winstdeling per bedrijf. In het wetsontwerp wordt een collectief fonds voorgesteld, met een klein bedrag voor werknemers uit winstgevendende bedrijven. Juist de administratie van dat deel zal tot grote administratieve problemen leiden.

Een paradoxaal aspect is voorts dat wel de V.A.D.-heffing wordt voorgesteld zonder enige concrete bestemming van dat geld, "gedacht wordt aan de pensioensfeer". Dit strijdt met het budgetrecht van het parlement, nl. alleen geld (belastingheffing) goedkeuren als ook over het gebruik van dat geld beslissingen kunnen worden genomen.

A l s m e n h e t k a b i n e t i n h e t m o e r a s w i l h e l p e n d a n d i e n t d i t w e t s o n t w e r p o n v e r a n d e r d t e w o r d e n a a n g e n o m e n .

Er zijn echter zinvoller mogelijkheden. De fractie pleit voor een splitsing van het voorstel in twee onderdelen die elk makkelijker kunnen worden uitgevoerd en aanvaardbaar zijn

- a. Voer een Raamwet in die winstdeling aan de werknemers binnen een bedrijf verplicht voorschrijft.
- b. Voer een collectief fonds in, zonder enige individuele aanspraak vanuit bedrijven die hebben bijgedragen, terwille van een radicale vereenvoudiging van de administratie. Verlaag de vennootschapsbelasting, die thans al een soort aanspraak van de collectiviteit op winst van een onderneming is, met bijv. acht punten, mede terwille van herstel van een gezonder klimaat voor het bedrijfsleven. Verhoog het nieuwe tarief met enkele punten ter voeding van het Collectieve Fonds, dit in plaats van een ingewikkelde afzonderlijke V.A.D.-heffing. Dit spaart een groot bedrag aan administratiekosten bij de inning.

Tegelijkertijd dient duidelijk te worden hoe die gelden gebruikt gaan worden ter verbetering van de oudedagsvoorzieningen in Nederland.

§. Particuliere pensioenen

De particuliere pensioenen zijn de dupe van de inflatie, en van de verbrokkeldheid van de pensioen-stelsels. Ook lijfrentes e.d. polissen zijn de dupe van de inflatie. Wel bestaan er welvaartsvaste pensioenen voor ambtenaren en voor politici. Die voor politici achten wij veel te hoog, een mening waarin wij in juni slechts door de PPR - van alle grote en middelgrote fracties - werden gesteund. De ambtelijke pensioenen achten wij redelijk. Er bestaat veel misverstand over. De algemene burgerlijke pensioenwet bepaalt dat men, bij volledige dienattijd, ca. 70% van het salaris van een collega in actieve dienst ontvangt als pensioen. Een leraar die met pensioen gaat krijgt 70% van het salaris van een collega in actieve dienst.

Welvaartsvastheid betekent dat het pensioen algemene salariswijzigingen volgt, dus dat die verhouding blijft bestaan. Dit is sociaal redelijk. Het is betaalbaar. Elke keer dat de regering een besluit neemt over algemene salariswijziging van ambtenaren weet men dat niet alleen ambtenaren, mensen bij onderwijs, gesubsidieerde instellingen e.d. er onder vallen, maar ook de overheids-gepensioneerden.

Waardevastheid betekent koppeling van bijv. pensioenen aan een prijsindex. Dit is onbeheersbaar, denk aan misoogst, oliecrisis, oorlog. Geen enkele overheid kan langdurig garanderen dat inkomens waardevast zijn. Dit zou tot grote verschillen kunnen leiden tussen zulke gepensioneerden en anderen, tot grote voordelen voor de gepensioneerden in crisis situaties en tot nadelen in jaren van voorspoed. Welvaartsvastheid betekent echter een vaste relatie met de actieve beroepsbevolking en is beheersbaar.

DS'70 meent dat de welvaartsvastheid van ambtelijke pensioenen moet blijven.

Wij menen dat deze mogelijkheid ook voor particulieren moet worden ingevoerd door het mogelijke te maken dat pensioenfondsen en levensverzekeringssmaatschappijen beleggen in welvaartsvaste leningen.

Dit zijn leningen met lage rente met aflossingen die plaats vinden onder aanpassing aan de stijging van het algemene salarispeil sinds het jaar van uitgifte van de lening.^{x)} De rente is hoog als gevolg van de inflatie. Rente na aftrek van prijs- of inkomensstijging is al jaren nul of negatief. Vele beleggers, kleine zelfstandige beleggers, maar ook pensioenfondsen, zouden blij zijn als zij konden beleggen in welvaartsvaste papieren, ook bij een rente van nul. Zulke lening schept belangrijke perspectieven voor de opbouw van zinvolle particuliere pensioenen die de vergelijking met ambtelijke pensioenen kunnen doorstaan. Wie zal schuldenaar kunnen zijn van zulke welvaartsvaste leningen?

Allereerst de bouwers of financiers van woningen.

Men kan dan financieren met lage rente, zeg nihil.

De kostprijsuur hoeft dan slechts te bestaan uit bijv. 2% van de koopsom aan afschrijving en een bedrag aan onderhoud of waterschapslasten e.d., dus huren van hooguit 4% van de koopsom! De schuldenaar moet wel geïndexeerd aflossen, maar dat af te lossen bedrag stijgt slechts zo als het algemene inkomen. In verhouding tot zijn inkomen neemt die last dus in het algemeen niet toe (bij promotie e.d. af). Hij zit op relatief "vaste lasten", maar ook op lage lasten. De kostbare en ingewikkelde subsidies van nu verdwijnen. Het wantrouwen van de beleggers tegen het huidige stelsel van dynamische kostprijsuur verdwijnen omdat het nieuwe stelsel met geïndexeerde leningen veel doorzichtiger is. Een argument dat minister Duisenberg in 1975 gebruikte tegen indexatie van leningen aan de prijsindex - nl. dat dit teveel buitenlands kapitaal zou aantrekken - vervalt aangezien het buitenland weinig zal begrijpen van een lening die is geïndexeerd aan de factor genoemd in de algemene burgerlijke pensioenwet (algemene salariswijziging van ambtenaren).

Het is wenselijk de inflatie te stoppen. Het kabinet gaat echter uit van blijvende inflatie. De gulden blijft betaalmiddel maar verliest zijn functie van rekeneenheid-op-langer-termijn. Het is goed om een zo soepel en natuurlijk mogelijk stelsel in te voeren voor de bescherming van oudedagsvoorzieningen. We kennen dit al voor overheids personeel, we dienen dat uit te breiden tot de particulieren. De hoge rente die zo'n blok aan het been is voor de woningbouw kan dan worden uitgeschakeld, vervangen door een indexfactor die voor beide partijen - geldverschaffer en schuldenaar - risiceloos is omdat er een vaste band is met het inkomenspeil.

- x) Bijv. lening van f 100.000, rente nihil, aflossing 2% p.j. Stel de algemene salarisstijging in het 1e jaar is 6%, dan is de aflossing na één jaar f 2.120. Stel de salarisstijging in tien jaar op 80%, dan is de aflossing na 10 jaar f 3.600.

Een verdere steun aan de woningbouw kan op eenvoudige wijze worden gegeven door het tarief van de omzetbelasting op bouw en onderhoud te verlagen van 18% naar het tarief voor eerste levensbehoeften van 4%.

9. Uitgaven en belastingen

De forse stijging van de overheids-uitgaven blijft bij het beleid van het kabinet voortgang vinden. Het aandeel van belastingen en premies is nu al meer dan de helft van het nationale inkomen, dit gaat naar 60% en meer. Dit betekent dat de marge tussen werken (kamers verhuren, of andere wijze van inkomensverzekering) en geen inkomen verkrijgen steeds geringer wordt. Het wordt belangrijker om onkostenvergoedingen te krijgen, beloning in natura, ruiltransacties, zelfdoen. We gaan terug naar een primitieve maatschappij.

De keuzevrijheid wordt voortdurend verminderd, men wordt afhankelijk van toewijzingen door de overheid, door loting of gunst, van "gerichte" subsidies. Wie lang studeert krijgt tonnen cadeau, wie boeken koopt krijgt niets. Wie afzonderlijk gaat wonen krijgt zware subsidie, maar de belasting op jonge vrijgezellen blijft hoog.

Wij staan een drastische verandering voor, die tot meer keuze leidt voor de burger en tot minder pressie op het kabinet.

Wie kan kiezen besteedt meer tijd aan zijn keuze, wie afhankelijk wordt van subsidies wordt een groepsdier dat zijn tijd moet besteden aan zijn pressiegroep om geld los te peuten uit de subsidiebuidels.

Onze keuze voor belastingverlaging is naast verruiming belastingvrije som voor jonge vrijgezellen :

- belastingverlaging voor iedereen door de belastingvrije sommen te verruimen tot de sociale minima.

Het is absurd dat men over een sociaal minimum nog loon- of inkomstenbelasting moet betalen.

Daarna is ons verlangen de verlaging van tarieven. Anderzijds kan soms verbreding van de belastbare basis redelijk zijn. Beter laag tarief over een brede basis dan hoge tarieven over een smalle belastbare grondslag.

10. Emancipatie

Daarbij meent DS'70 dat het beleid dient te gaan in de richting van volledige emancipatie, d.w.z. gelijkstelling van man en vrouw en van gehuwde en ongehuwde volwassene, wel rekening houden met verzorging van minderjarigen, maar in het fiscale en sociale stelsel geen onderscheid naar geslacht of burgerlijke staat. Het is opvallend dat dit kabinet zoveel spreekt over emancipatie en er niets aan doet. De nu op stapel staande herziening van de sociale wetgeving vindt n i e t plaats op de grondslag van emancipatie. zowel om principiele redenen als ter vermindering van overheidsbemoeienis met persoonlijke levenssfeer.

De rijksbegroting staat in het teken van materiele zaken. Tenslotte gaat het echter om de ontplooiing van vrije en verantwoordelijke mensen in een parlementaire democratie, met de bereidheid om samen te werken met anderen waar dan ook. Naast de dreigingen die ik in het begin noemde staan we in de schaduw van de zich hier en daar aftekenende achteruitgang van grondstoffenpositie en milieu. Slechts een beleid dat bereid is tot helder denken, zonder illusies maar wel met fantasie en visie, dat bereid is naar belangen-

groepen te luisteren maar ook bereid is het algemeen belang de doorslag te laten geven, kan perspectief bieden. DS'70 levert daartoe zijn bijdrage. U partijgenoten en wij als fraktie zullen de komende maanden gebruiken om duidelijk te maken in parlement en daarbuiten hoe onze idealen zijn en onze ideeën.

Ik dank u voor uw werk voor en uw bijdrage aan deze dag en wens u alle succes.

-o-o-o-o-o-o-